

**ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
TEACHERS' OPENION TOWARD PERSONNEL CARING OF ADMINISTRATOR
IN NONTABURI SECONDARY SCHOOL UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 3**

กานดาวิ ขวัญมงคล* สุชาติ นันทะไชย**

นักศึกษาลัทธิศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา(ภาคพิเศษ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*

รองศาสตราจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**

Corresponding author Email address: kadawadee.k@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา 1) ศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิสถิตทางการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งปัจจุบันในปีการศึกษา 2562 ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ปีการศึกษา 2562 รวมทั้งสิ้น จำนวน 274 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90 ได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ครบ 274 ฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 โดยภาพรวม 15 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1) ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (มฤติตา) 2) คือ ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (การไม่ชักนำในเรื่องเหลวไหล) 3) ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ครู) 4) ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ภาวินิโย) 5) ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (อิตถจริยา) 6) ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ปิโย) 7) ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (ปิยวาจา) 8) ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (การอดทนต่อถ้อยคำ) 9) ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (วัตถุตา) 10) ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร(การแถลงเรื่องล้าลึกได้) 11) ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (สมานัตตตา) 12) ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (ทาน) 13) ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (อุเบกขา) 14) ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (เมตตา) 15) ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (กรุณา) ส่วนผลการเปรียบเทียบเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิสถิตทางการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งปัจจุบัน โดยภาพรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การ ครองคน , พรหมวิหาร 4 , สังคหวัตถุ4 ,กัลยาณมิตร

Abstract

The purpose of this study was to 1) study the opinions of teachers towards the moral, ethics and occupational management of school administrators in Nonthaburi Secondary School, Area 1, under the Office of Educational Service Area office 3. 2) to compare opinion of the teacher on morals, ethics and occupational leadership of school administrators in Nonthaburi Secondary School Area 1, under the Office of Secondary Educational Service Areas 3, classified by gender, age, experience, and job position. The sample used in this study is a teacher civil service in Nonthaburi Secondary School, area 1 under the Office of Secondary Educational Service Area 3, in the academic year 2019, a total of 274 teachers. The tool used in the study was a questionnaire. The reliability was 0.97. The 274 complete questionnaires were used. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and one-way analysis of variance.

The results found that 1. The opinion of teachers on morality and ethics in occupying people of school administrators, secondary school, Nonthaburi Area 1, under the Secondary Educational Service Area Office 3 in total, 15 aspects were at a high level ($= 4.14$), in descending order as follows: 1) Moral according to the Brahnavihara 4 (Muthitaya) 2) is the moral according to the Kalyanamitta principle (Not being induced in absurd matters) 3) Moral in accordance with the Kalyanamitta principle (Khru) 4) The moral according to the Kalyanamitta principle (Phawaniyo) 5) Moral according to Sangahavatthu 4 (Atariya) 6) Moral according to Kalyanamitta (Piyo) 7) Moral according to Sangahavatthu 4 (Piyawaja) 8) Moral according to Kalyanamitta (Endurance to words) 9) Kalyanamitta virtue (Watta) 10) Kalyanamitta morality (in-depth statement) 11) Moral in accordance with Sangahavatthu 4 (Samantatta) 12) Moral according to Sangahavatthu 4 (alms) 13) Moral according to Brahnavihara 4 (detached) 14) Moral according to Brahnavihara 4 (benevolence) 15) Moral according to Brahnavihara 4 (Please). In parts of comparison results, comparing the opinions of teachers on the moral, ethics in occupying the people of the school administrators in Nonthaburi Secondary School, Nonthaburi Area 1, under the Secondary Educational Service Area Office 3, classified by gender, age, highest educational level, work experience and current position. Overall, it is found that there is no statistically significant difference at the .05 level.

Keywords: Occupational, Brahnavihara 4, Sangahavatthu 4, Kalyanamitta

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศชาติจะดำเนินไปด้วยดีและต่อเนื่องต่อภาวการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของนานาอารยประเทศได้ นั้น การศึกษานับได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและแก้ไขปัญหในการพัฒนาด้านต่าง ๆ เพราะการศึกษามีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นตลอดจนรู้จักการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งการที่ประเทศจะเจริญก้าวหน้าได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และการพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ก็ต้องอาศัยกระบวนการทางการศึกษาช่วยเสริมสร้างความเจริญงอกงามมีความรู้ความสามารถ สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ธีรพงษ์จินพล, 2557) จริยธรรมจึงเป็นหลักความประพฤติที่ทำให้บุคคลอยู่ในครรลองของความถูกต้อง เกิดความรักสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกัน อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคุณค่าทางจริยธรรมจะสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญงอกงามในการดำเนินชีวิตของบุคคลอย่างมีระเบียบแบบแผน ตามวัฒนธรรมของสังคมอีกทั้งยังเป็นเครื่องโน้มน้าวขัดเกลาให้บุคคลมุ่งกระทำความดี ละเว้นความชั่ว มีความประพฤติที่ดีมี

ความถูกต้อง และปฏิบัติตนอยู่อย่างเรียบร้อย ก่อเกิดประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น การศึกษาจริยธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้าง และพัฒนาบุคคลให้มีจิตใจที่ดีงาม มีความสำนึกในหน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่น อีกทั้งส่งผลต่อสังคม ประเทศชาติจากความสำคัญดังกล่าวรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ปี พุทธศักราช 2562 ซึ่งข้าราชการทุกคนต้องประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม โดยใน มาตรา 5 ได้กำหนดไว้ว่า มาตรฐานทางจริยธรรม คือ หลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย (1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (2) ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ (3) กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม (4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ (5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน (6) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ (7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ มาตรฐานทางจริยธรรมตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้เป็นหลักสำคัญในการจัดทำประมวลจริยธรรมของหน่วยงานของรัฐที่จะกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวกับสภาพคุณงาม ความดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยึดถือสำหรับการปฏิบัติงาน การตัดสินใจ ความถูกต้อง การปฏิบัติที่ควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ ตลอดจนการดำรงตนในการทำความดีและละเว้นความชั่ว(ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

ผู้บริหารการศึกษาจำเป็นต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานด้านการศึกษาเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารการศึกษาที่ดีควรเฝ้าพร้อมด้วยคุณสมบัติทั้งด้านความรู้ หลักการบริหาร ภาวะผู้นำและมีคุณธรรม จริยธรรมสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวบ่งบอกถึงสมรรถภาพของผู้บริหารการศึกษาซึ่งการสร้างคุณธรรมจริยธรรมเพื่อใช้ในการบริหารเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารที่จะทำให้สามารถดำเนินงานไปด้วยความราบรื่นและบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลจะเห็นได้ว่านอกจากหลักวิชาการแล้วสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในตัวตนของผู้บริหารการศึกษาคือคุณธรรมจริยธรรม หรือการมีหลักธรรมที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการศึกษาเพื่อนำพาองค์กรสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งหลักธรรมที่ผู้บริหารการศึกษานำมาใช้เพื่อการครองคนมีหลากหลายประการโดยหลักธรรมพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่มีการนำมาใช้มากที่สุดในการครองคน เนื่องจากหลักพรหมวิหาร 4 เปรียบเสมือนหลักธรรมประจำตัวของพุทธศาสนิกชนที่ดี หากทำได้จะส่งผลดีกับชีวิต ซึ่งหมายถึงธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ อันเป็นหลักธรรมที่จะนำพาบุคคลไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นวรรัตน์ ไชยมพู, 2560) ในสถานศึกษาที่เช่นเดียวกับการสร้างคุณธรรมจริยธรรม เพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษาส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานด้วยความราบรื่น งานบรรลุเป้าหมาย มีประสิทธิภาพ การบริหารงานในสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนที่ถูกจับตามองของครูอยู่ตลอดเวลาว่าพฤติกรรมดังกล่าวจะเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างความพึงพอใจให้กับครูในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารงานโดยรวมว่าสามารถสร้างแรงกระตุ้น ให้ครูในโรงเรียนให้ความร่วมมือในการทำงานได้อย่างพร้อมเพรียง และสามัคคี ร่วมกันทำงานอย่างจริงจังและเต็มใจ การแสดงพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองคน ของผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นปัญหาที่ ละเอียดอ่อน ที่ทำให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีมุมมองที่แตกต่างกันไปผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจในการจัดการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรอบรู้มีวิสัยทัศน์และมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมในการการครองคนให้เป็นที่ยอมรับของครู เป็นที่น่าเคารพ ศรัทธา น่าเชื่อถือต่อคณะครูในโรงเรียน ซึ่งจะสามารถสร้างแรงกระตุ้น แรงจูงใจให้บุคลากรร่วมมือในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียนได้อีกเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับ มยุวรรณ์ มาตรบรรเทา (2559) พบว่าการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านเมตตา ด้านมฤตา ด้านอุเบกขา และด้านกรุณา ตามลำดับ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองคน ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนพบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและ

พัฒนาผู้บริหารโรงเรียนและการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียน ให้มีมาตรฐานทางจริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูและบุคลากร
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานในสถานศึกษาและจะช่วยให้พบแนวทางปรับปรุงคุณภาพด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร
โรงเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน
มัธยมศึกษาขนาดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน
มัธยมศึกษาขนาดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์ และตำแหน่ง
ในการทำงาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนทบุรีเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 ที่
ปฏิบัติงานอยู่ในปีการศึกษา 2562 จำนวน 950 คน (ข้อมูลโดยฝ่ายบริหารบุคคล ณ วันที่ 20 กันยายน 2562)

ตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดของตัวอย่างโดยเปิดตารางสำเร็จรูป Krejcie and Morgan
(1970 อ้างใน พงษ์รัตน์ ทวีรัตน์, 2540) ที่มีความเชื่อมั่น 95% ภายในขอบเขตความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ เมื่อประชากรมีขนาดเท่ากับ
950 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 274 คนซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายแบบสัดส่วน

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4
และกัลยาณมิตร

3.3 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้นที่ศึกษา เพศ อายุ วุฒิสถิตทางการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งปัจจุบัน

ตัวแปรตามที่ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนทบุรีเขต 1
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 ดังแสดงในภาพที่ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ
 - 1.1) ชาย
 - 1.2) หญิง
2. อายุ
 - 2.1) น้อยกว่า 30 ปี
 - 2.2) 31-40 ปี
 - 2.3) 41-50 ปี
 - 2.4) มากกว่า 50 ปี
3. วุฒิสถูทางการศึกษา
 - 3.1) ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - 3.2) ปริญญาตรี
 - 3.3) ปริญญาตรีโท
 - 3.4) ปริญญาตรีเอก
4. ประสบการณ์การทำงาน
 - 4.1) 1-5 ปี
 - 4.2) 6-10 ปี
 - 4.3) 11-15ปี
 - 4.4) มากกว่า15ปี
5. ตำแหน่งปัจจุบัน
 - 5.1) ครูผู้ช่วย
 - 5.2) ครู
 - 5.3) ครูชำนาญการ
 - 5.4) ครูชำนาญการ

ตัวแปรตาม

ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมในการ
ครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา

พหุมิติ 4

1.เมตตา 2.กรุณา 3.มุทิตา 4.อุเบกขา

สังคหวัตถุ 4

1.ทาน 2.ปิยวาจา 3.อติจริยา 4.สมานัตตา

กัลยาณมิตร

1. ปิโย 2.ครุ 3.ภาวนีโย 4.วัดตา

5.การอดทนต่อถ้อยคำ 6.การแถลงเรื่องล้าลึกได้

7. การไม่ชักนำในเรื่องเหลวไหล)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3.4เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเทศบาล เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 3 แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจรายการ ประกอบด้วยคำถาม เกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิสถูทางการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งการทำงาน เป็นแบบสอบถามจำนวน 5 ข้อ เป็นแบบตรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2ความคิดเห็นเกี่ยวกับการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเทศบาล เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 45 ข้อ

3.5การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.1. ขออนุญาตจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเทศบาล เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 ทั้ง 9 แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้าราชการครูในโรงเรียน

3.5.2. ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขออนุญาตไปยังมัธยมศึกษาขนาดเทศบาล เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3จำนวน 274ชุด ให้กับกลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 100

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าความถี่ 2. ค่าร้อยละ 3. ค่าเฉลี่ย 4. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.t-test 6. การทดสอบค่าเอฟ (F-test)
7. วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว One-way ANOVA

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 72.26 ส่วนมากมีอายุ 31 ถึง 40 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 43.80 ส่วนมากมีวุฒิทางการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 71.53 ส่วนมากมีประสบการณ์ทำงาน 1-5 ปี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 39.78 และมีตำแหน่งปัจจุบัน เป็นครูชำนาญการ จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 41.97 ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 รวมทุกด้าน

(n = 274)

รายการ		ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1	ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (เมตตา)	4.00	0.69	มาก	14
2	ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (กรุณา)	3.97	0.65	มาก	15
3	ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (มุทิตา)	4.27	0.58	มากที่สุด	1
4	ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (อุเบกขา)	4.02	0.65	มาก	13
5	ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (ทาน)	4.04	0.67	มาก	12
6	ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (ปิยวาจา)	4.18	0.68	มาก	7
7	ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (อัตถจริยา)	4.19	0.64	มาก	5
8	ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (สมานัตตตา)	4.12	0.72	มาก	11
9	ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ปิโย)	4.18	0.66	มาก	6
10	ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ครู)	4.21	0.61	มาก	3
11	ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ภาวนีโย)	4.21	0.67	มาก	4
12	ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (วัตถุตา)	4.15	0.67	มาก	9
13	ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (การอดทนต่อถ้อยคำ)	4.17	0.65	มาก	8
14	ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร(การแกล้งเรื่องเล็กน้อย)	4.13	0.64	มาก	10
15	ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร(การไม่ชักนำในเรื่อง เหลวไหล)	4.26	0.63	มากที่สุด	2
รวม		4.14	0.56	มาก	

จากตารางที่ 1 ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 รวมทุกด้านพบว่าใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$ =4.14, S.D.=0.56) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (มุทิตา) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับแรก ($\bar{X}$ =4.27, S.D.=0.58) รองลงมาคือ ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (การไม่ชักนำในเรื่อง

เหลวไหล)อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.26$, S.D.=0.63) ส่วนด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (กรุณา)มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับสุดท้าย($\bar{X}=3.97$, S.D.=0.65)

4.2 สรุปผลการศึกษาเป็นรายด้านได้ดังนี้

4.2.1. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 โดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษามีการแสดงออกทางพฤติกรรมตามหลักคุณธรรม จริยธรรมด้านการครองคน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้1)ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (มูทิตา)2)ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร(การไม่ชักนำในเรื่องเหลวไหล) 3)ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ครู) 4)ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ภาวนีโย) 5)ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (อิตถจริยา) 6)ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ปิโย) 7)ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (ปิยวาจา) 8)ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (การอดทนต่อถ้อยคำ) 9)ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (วัตถุ) 10)ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (การแถลงเรื่องล้าลึกได้) 11)ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (สมานัตตตา) 12)ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (ทาน) 13)ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (อุเบกขา) 14)ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (เมตตา) 15)ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (กรุณา)เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1)ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (มูทิตา)ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดโดยผู้บริหารให้การยกย่องชมเชยแก่นักเรียนที่สร้างชื่อเสียงให้แก่สถานศึกษาหรือมีความประพฤติดีเป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูอบรมและพัฒนาตนเองเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นอันดับสุดท้าย2) ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร(การไม่ชักนำในเรื่อง เหลวไหล)ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดโดยผู้บริหารสถานศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาทุกครั้งโรงเรียนจัดกิจกรรมเป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครู และนักเรียนดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความสุขที่ยั่งยืนเป็นอันดับสุดท้าย3) ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ครู)ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูนักเรียนและชุมชน ไม่กระทำความผิดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษาไม่ตำหนิผู้อื่นด้วยถ้อยคำรุนแรงหรือวิจารณ์ให้เสียหายโดยขาดข้อเท็จจริงเป็นอันดับสุดท้าย4)ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ภาวนีโย)ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยผู้บริหารสถานศึกษา สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับระเบียบการปฏิบัติงานทางราชการแก่ครูได้เป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษาทำงานด้วยความมุ่งมั่น เติบโตความรู้และเพิ่มความสามารถพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างดีมาโดยเสมอ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานแก่ผู้อื่นเป็นอันดับสุดท้าย5) ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (อิตถจริยา)ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยผู้บริหารสถานศึกษาไม่นิ่งดูดายต่อประโยชน์อันจะก่อให้เกิดผลดีแก่นักเรียน และโรงเรียน เป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารมีการให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการทำงานในฝ่ายงานต่างๆเป็นอันดับสุดท้าย6)ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ปิโย)ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยผู้บริหารสถานศึกษามีอัธยาศัยที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ เป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษายอมรับฟังปัญหาและข้อคิดเห็นต่างๆอย่างจริงใจเป็นอันดับสุดท้าย7)ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (ปิยวาจา) ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยผู้บริหารสถานศึกษามีการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร ครูและนักเรียน และชุมชน เป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษามีวาทีศิลป์ในการโน้มน้าวอย่างสร้างสรรค์ทำให้ครูและนักเรียนเกิดขวัญและกำลังใจที่ดีเป็นอันดับสุดท้าย8)ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (การอดทนต่อถ้อยคำ) ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยผู้บริหารสถานศึกษา ยอมรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำงานในสถานศึกษาด้วยความตั้งใจ เป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษามีความอดทน อดกลั้นต่อคำพูดและการกระทำเชิงลบของผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ได้ดี ในทุกสถานการณ์เป็นอันดับสุดท้าย9) ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (วัตถุ) ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยผู้บริหารสถานศึกษาไม่วิพากษ์ วิจารณ์บุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องที่ก่อให้เกิดความแตกสามัคคีในองค์กร เป็นอันดับสูงสุด

และผู้บริหารสถานศึกษามีการให้คำแนะนำที่ดี ไม่ใช้คำพูดสื่อเสียทำให้ผู้บังคับบัญชาอึดอัดใจเป็นอันดับสุดท้าย 10) ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร(การแกล้งเรื่องเล็กน้อยได้)ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้สื่อชี้แจงแนวปฏิบัติจากนโยบายใหม่ของรัฐสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจนเป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีในการชี้แจงประเด็นต่างๆในการปฏิบัติงานให้ครูเข้าใจได้ง่ายและเป็นรูปธรรมเป็นอันดับสุดท้าย 11) ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (สมานัตตตา)ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นกันเองไม่ถือตัวทำงานแบบร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติหน้าที่การงานต่างๆของโรงเรียนเสมอเป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นที่รักใคร่น่าเคารพ นับถือจากครู นักเรียน และชุมชนเป็นอันดับสุดท้าย 12) ด้านคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ4 (ทาน) ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยผู้บริหารสถานศึกษาให้โอกาสในการปรับปรุงและพัฒนาตนเองกับครูที่ขาดประสบการณ์ในการทำงานอย่างเป็นมิตรเป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษาอำนวยความสะดวกในเรื่องการจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือในการปฏิบัติงานของครูอย่างพอเพียงและเหมาะสมเป็นอันดับสุดท้าย 13) ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (อุเบกขา)ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ใช้ความรู้สึกส่วนตัวในการมอบหมายงานหรือประเมินผลงานเป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษามีการประเมินผลการปฏิบัติงานและพิจารณาความดีความชอบของครูด้วยความยุติธรรมไม่เลือกที่รักมักที่ชังเป็นอันดับสุดท้าย 14) ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (เมตตา)ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการช่วยเหลือครูและนักเรียนให้มีโอกาสในการพัฒนาทางวิชาการเป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการจัดศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนที่เกิดในชุมชนเป็นอันดับสุดท้าย 15) ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (กรุณา)ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความช่วยเหลือครูและนักเรียนที่ประสบปัญหาเมื่อมีโอกาสเป็นอันดับสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายงานให้แก่แต่ละบุคคลด้วยความกรุณาเป็นอันดับสุดท้าย

4.2.2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนกตามอายุวุฒิสูงสุดทางการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบันในภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน ยกเว้นเมื่อจำแนกตามเพศ พบว่าในภาพรวมความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูหญิงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าข้าราชการครูชาย ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.59)เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ พบว่าด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (มุทิตา) ,ด้านคุณธรรมตามหลัก สังคหวัตถุ4 (สมานัตตตา) ,ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (วัดตา)แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 11 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.54)เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ พบว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 1-5 ปี ต่างจากครูที่มีประสบการณ์ทำงาน มากกว่า15 ปีด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (การอดทนต่อถ้อยคำ)เท่านั้น และครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 6-10 ปี ต่างจากครูที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 15ปี ในภาพรวมและรายด้าน และครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 11-15 ปีต่างจากครูที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า15 ปีในด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ครู) ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (การอดทนต่อถ้อยคำ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05และเมื่อจำแนกตามตำแหน่งปัจจุบันในภาพรวมพบว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีมีความคิดเห็นต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.54) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ พบว่า มีความแตกต่างกันจำนวน2 คู่ ได้แก่ตำแหน่ง ครูต่างกับตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษและตำแหน่งครูชำนาญการต่างกับตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษในด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (มุทิตา) ตำแหน่งครูผู้ช่วย ต่างจาก ตำแหน่งครูชำนาญการในด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ปิโย) ด้านคุณธรรม

ตามหลักกัลยาณมิตร (ครู) , ตำแหน่งครูผู้ช่วย ต่างจาก ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษทั้งในภาพรวมและรายด้าน และ ตำแหน่งครูต่างจากครูชำนาญการพิเศษทั้งภาพรวมและรายด้านทุกด้านยกเว้นด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ปิโย) และในภาพรวมตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษแตกต่างกับตำแหน่งอื่นๆอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผล

1. จากศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในทพรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าครูมีความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14, S.D. = 0.56$) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยยึดคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 , สังคหวัตถุ 4 และกัลยาณมิตร และผู้บริหารสถานศึกษามีการแสดงออกทางพฤติกรรมเป็นที่ประจักษ์แก่ข้าราชการครูในด้านการใช้หลักคุณธรรมพื้นฐานเพื่อประโยชน์สุขในการทำงานร่วมกับครูและบุคคลอื่นในสถานศึกษา จึงทำให้การปฏิบัติตนในภาพรวมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรธรรม มาตบรรเทา(2559) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านเมตตา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา และด้านกรุณา ตามลำดับทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าวเป็นเรื่องพื้นฐานของการครองคนและสิ่งที่ผู้บริหารควรยึดถือและนำมาปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลได้อย่างมีคุณภาพ โดยการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งงาม ทั้งกาย วาจา และจิตใจ โดยถือปฏิบัติเป็นประจำ และเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งการปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 (มุทิตา) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 4.27, S.D. = 0.58$) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างขวัญและกำลังใจในการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้มีโอกาสในการพัฒนาน้อยอย่างเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวัฒน์ชัย อภิวันโณ(2558) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าด้านมุทิตา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากครูเห็นความสำคัญของผู้บริหารแสดงความยินดีกับบุคลากรทุกคนที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับสม่าเสมอ ชื่นชมผลการปฏิบัติงานของครูด้วยความจริงใจ ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงาน จัดโครงการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพภาพการทำงาน จัดระเบียบหรือเกณฑ์การให้รางวัลผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานอย่างเหมาะสมทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูและนักเรียนในเชิงบวกเป็นเรื่องพื้นฐานทางความต้องการของมนุษย์ เช่นความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับทางสังคม ความต้องการการยกย่องและความต้องการความสำเร็จในชีวิต เป็นต้น ส่วนด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 (กรุณา) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับสุดท้าย ($\bar{X} = 3.97, S.D. = 0.65$) อาจเป็นเพราะการให้ผู้บริหารสถานศึกษายังให้ความช่วยเหลือครูและนักเรียนในด้านต่างๆไม่มากเท่าที่ควรสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระประกอบ ถิรจิตโต(2558) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอมือ จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่าด้านกรุณา (ความสงสาร) การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอมือ จังหวัดนครพนม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ข้อที่ 1 ที่ว่า “ให้การช่วยเหลือ ต่อการปฏิบัติงานของ

เพื่อนร่วมงาน” ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลให้การช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ

2. เปรียบเทียบเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา

พิจารณาตามเพศ อายุ วุฒิสถิตทางการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งปัจจุบัน พบว่าจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิสถิตทางการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งปัจจุบัน โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่นัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 มีการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมในการครองคน ประกอบไปด้วยหลักธรรมพื้นฐานที่สำคัญ คือ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และกัลยาณมิตร ซึ่งถือว่าเป็นหลักคุณธรรมจริยธรรมที่มุ่งเน้นหลักการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ครูที่มีเพศต่างกัน ทั้งเพศหญิงและชาย มีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาคงของพระประกอบ ถิรจิตโต(2558) เรื่อง การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนมผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีเพศมีการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลได้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะทัศนคติที่ดี คุณธรรมและจริยธรรม ครูที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์พัศ คลังแสง (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จำแนกตาม อายุ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่ว่าครูจะมีอายุมากหรืออายุน้อย ผู้บริหารก็ให้ความสำคัญและปฏิบัติต่อครูทุกคนอย่างเท่าเทียมกันจึงทำให้เกิดความเสมอภาคด้านการประพฤติประตนตามหลักคุณธรรมในการครองคนได้อย่างชัดเจนครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ในภาพรวมและรายด้านในภาพรวมภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับประจวบ แจ่มโพธิ์(2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของครูตออบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สำนักงานเขตบึงกุ่ม สังกัดกรุงเทพมหานครครูที่มีวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน มีความเห็นตออบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาการทำงานเป็นทีม ในภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่ว่าจะเป็นครูที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันแต่มีความรู้ มีความคิดเห็น และมองบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกันและเนืองด้วยผู้บริหารจัดส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกันตลอดจนผู้บริหารมีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานโดยการสื่อสารที่เปิดเผยเข้าใจตรงกันทำให้เกิดความร่วมมือ มีความสามัคคี นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นแนวเดียวกันขององค์การครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ในภาพรวมไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับพระปลัดวัฒน์ชัย อภิวัฒน์ (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการตามหลักพรหมวิหาร4 เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นที่ส่งผลต่อการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ตามหลักพรหมวิหาร 4 เขตสวนหลวงกรุงเทพมหานคร ภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากว่า ครูมีประสบการณ์การปฏิบัติงานแตกต่างกัน แต่มีความคิดเห็นที่ส่งผลต่อการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ตามหลักพรหมวิหาร4 เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานครด้านประสบการณ์การปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่หากพิจารณาในรายด้านพบว่า ในด้านคุณธรรมตามหลัก

กัลยาณมิตร (ครู) ครูที่มีประสบการณ์ทำงาน มากกว่า 15 ปี มีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (วัดตา) ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (การอดทนต่ออภัยคำ) ครูที่มีประสบการณ์ทำงาน มากกว่า 15 ปี มีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลข้างต้นพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ทำงานมากนั้นมีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษามากกว่ากลุ่มอื่น ๆ อาจเป็นเพราะครูที่มีประสบการณ์ทำงานมากมีความเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมด้านการครองคนของผู้บริหารที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษามากกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อย เพราะคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวเป็นพื้นฐานที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงมีและควรปฏิบัติตนอยู่อย่างสม่ำเสมอ จะส่งผลให้การทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูเป็นไปได้อย่างดี และประสบความสำเร็จมากขึ้น และครูที่มีตำแหน่งปัจจุบันต่างกันมีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ณ ทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ในภาพรวมไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับพระปลัตพัฒนชัย อภิวัฒน์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นที่ส่งผลต่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ตามหลักพรหมวิหาร 4 เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ภาพรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากว่า ครูมีตำแหน่ง แตกต่างกัน แต่มีความคิดเห็นที่ส่งผลต่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ตามหลักพรหมวิหาร 4 เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ด้านตำแหน่ง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่หากพิจารณาในรายด้านพบว่า ยกเว้นด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 (มูทิตา) ครูที่ดำรงตำแหน่งครูมีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีตำแหน่งอื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ปิโย) ครูที่ดำรงตำแหน่งครูผู้ช่วยมีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีตำแหน่งอื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ครู) ครูที่ดำรงตำแหน่งครูผู้ช่วยมีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีตำแหน่งอื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (ภาวนีโย) ครูที่ดำรงตำแหน่งครูผู้ช่วยมีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีตำแหน่งอื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (วัดตา) ครูที่ดำรงตำแหน่งครูผู้ช่วยมีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีตำแหน่งอื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากผลข้างต้นพบว่า ครูที่มีตำแหน่งงานเป็นครูผู้ช่วยและเป็นครูมีความคิดเห็นต่อการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษามากกว่ากลุ่มอื่น ๆ อาจเป็นเพราะครูในตำแหน่งดังกล่าวมีความเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมด้านการครองคนของผู้บริหารที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษา เพราะในการดำรงตำแหน่งครูผู้ช่วยและครูเป็นกลุ่มครูที่มีอายุงานราชการน้อยส่วนใหญ่จะถูกส่งเสริมให้ได้รับการอบรมและพัฒนาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม ตามมาตรฐานวิชาชีพมากกว่าตำแหน่งอื่นๆ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

6.1.1 จากการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ทั้ง 15 ด้านจากการศึกษา พบว่า ในภาพรวม ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 (กรุณา) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีสามารถช่วยเหลือผู้ร่วมงานเมื่อต้องการความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจากการการเรียน ทำงานหรือปัญหาส่วนตัวทั้งของครูและของนักเรียน โดยอาจมีการเข้าไปพูดคุยให้ความช่วยเหลือแก่ครูและ

นักเรียนให้มากขึ้นเพื่อให้สามารถเข้าถึงสาเหตุของปัญหาและให้การช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ครูและนักเรียนทำให้การพัฒนาสถานศึกษาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม

6.1.2 ด้านคุณธรรมตามหลักกัลยาณมิตร (การไม่ชักนำในเรื่อง เหลวไหล) จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครู และนักเรียนดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความสุขที่ยั่งยืนเป็นอันดับสูงสุดผู้บริหารสถานศึกษาอาจจะมีการรณรงค์ให้ครูและบุคลากร รวมทั้งนักเรียนในสถานศึกษา เห็นความสำคัญของการดำรงวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง โดยทำตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และนำองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่นักเรียนและชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 จากผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (มุทิตา) การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับสูงสุด ดังนั้นจึงควรศึกษาแนวทางหรือวิธีที่ใช้ในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำแนวทางนั้นมาพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

2.2 จากผลการศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ด้านคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร4 (กรุณา) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับต่ำสุด จึงควรมีการศึกษาด้านคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเมตตาระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญในให้ความช่วยเหลือครูและนักเรียนในด้านต่างๆให้มากยิ่งขึ้น

7. รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ทิพยาพัศ คลังแสง (2556). “การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์” (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556
- นวลรัตน์ไวชมพู่ (2560). วิถีครองคน : พรหมวิหาร 4 สำหรับผู้บริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21. นราธิวาส:มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ .
- ประจวบ แจ้โพธิ์. (2557). ความคิดเห็นของครูต่อบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนสำนักงานเขตบึงกุ่ม สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารสุทธิปริทัศน์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- พระประกอบ ถิรจิตโต. (2558). การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารตามความคิดเห็นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม. นครพนม:มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- พระปลัดวัฒน์ชัย อภิวัฒน์. (2558). การศึกษาภาวะผู้นำ ของ ผู้บริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการตามหลักพรหมวิหาร 4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- มยุวรรณ์ มาตรบรรเทา. (2559). การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ นครปฐม . มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. กาฬสินธุ์
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.